

УДК 792.73:784].079(477)(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-1-16>

Артем ВЕРЕЩАКА,
orcid.org/0009-0003-7205-6417
аспірант, старший викладач кафедри естрадного та народного співу
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) Temavereshchaka@ukr.net

Віра ОСАДЧА,
orcid.org/0000-0002-8045-4007
Заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства,
професор кафедри естрадного та народного співу
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) vira.osadcha@gmail.com

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛІВ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В статті визначено історію появи та розвитку фестивалів у світі та досліджено появу фестивалів естрадної пісні в українському сучасному музичному мистецтві. Розкрито поняття «фестиваль» та надано авторське визначення даного поняття, яке було сформовано на основі досліджень праць різних науковців з теми статті. Також у статті розглянуто та охарактеризовано музичні фестивалі, які проводились на території України за роки незалежності, як до повномасштабного вторгнення, так і після. Крім того, було підкреслено незламність українського духу, адже навіть в умовах військового стану, на території країни постійно проводяться різні музичні фестивалі естрадної пісні.

Музичні фестивалі відіграють важливу роль у житті суспільства, про що зазначено в статті, також зосереджено увагу, що в умовах військового стану, вони почали виконувати нові функції, наприклад, підтримка армії за рахунок збору коштів на певні батальйони.

У статті окреслено основні проблемні питання щодо розвитку музичних фестивалів естрадної пісні, як до повномасштабного вторгнення так і після початку війни, що дозволяє сформулювати основні напрямки їх подолання.

Розглянуто можливі вектори розвитку фестивалів естрадної пісні щодо рекомендацій вчених, проте також запропоновано авторський напрямок, який передбачає розробку і реалізацію ряду практичних заходів, направлених на вдосконалення даного культурного заходу.

Написання статті дозволило прийти до висновку, що музичні фестивалі мають багатовікову історію, проте на території незалежної України ці заходи стримувались тиском проросійської влади, впливу росії, що значно перешкоджало розвитку даного явища. В статті розроблено ряд заходів, які мають прискорити темп розвитку музичних фестивалів естрадної пісні в умовах військового стану, що може бути використано як для розвитку даного напрямку культури України, так і інших держав.

Ключові слова: музичне мистецтво, історія, розвиток, музичний фестиваль, значення, перспективи, вдосконалення.

Artem VERESCHAKA,
orcid.org/0009-0003-7205-6417
Graduate Student, Senior Lecturer at the Department of Pop and Folk Singing
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) Temavereshchaka@ukr.net

Vira OSADCHA,
orcid.org/0000-0002-8045-4007
Honored Artist of Ukraine, Candidate of Art History,
Professor at the Department of Pop and Folk Singing
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) vira.osadcha@gmail.com

HISTORY AND CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF THE POP SONG FESTIVALS IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

The article defines the history of the emergence and development of festivals in the world and explores the emergence of pop song festivals in Ukrainian modern musical art. The concept of «festival» is revealed and the author's definition of this concept is provided, which was formed on the basis of research into the works of various scholars on the topic of

the article. The article also examines and characterizes music festivals that were held on the territory of Ukraine during the years of independence, both before the full-scale invasion and after. In addition, the indomitability of the Ukrainian spirit was emphasized, because even in conditions of martial law, various pop song music festivals are constantly held on the territory of the country.

Music festivals play an important role in the life of society, as indicated in the article, attention is also focused on the fact that in conditions of martial law, they began to perform new functions, for example, supporting the army by raising funds for certain battalions.

The article outlines the main problematic issues regarding the development of pop music festivals, both before the full-scale invasion and after the start of the war, which allows us to form the main directions for overcoming them.

Possible vectors for the development of pop music festivals in accordance with the recommendations of scientists are considered, but an author's direction is also proposed, which involves the development and implementation of a number of practical measures aimed at improving this cultural event.

The article led to the conclusion that music festivals have a centuries-old history, but on the territory of independent Ukraine these events were restrained by the pressure of the pro-Russian authorities, the influence of Russia, which significantly hindered the development of this phenomenon. The article develops a number of measures that should accelerate the pace of development of pop music festivals in conditions of martial law, which can be used both for the development of this direction of culture in Ukraine and other states.

Key words: history, development, music festival, meaning, prospects, improvement.

Постановка проблеми. Військовий стан в країні має значний негативний вплив на всі галузі культурного розвитку суспільства України. Розвиток музичного мистецтва в умовах повномасштабного вторгнення також має тенденцію до сповільнення. Теперішні умови не можуть дати гарантію безпеки в умовах масового скупчення громадян, що значно ускладнює проведення музичних фестивалів, які передбачають масове дійство. Тож виникає необхідність дослідження історичних фактів про зародження фестивалів естрадної пісні та сучасного стану проведення музичних фестивалів в умовах військового стану, оцінювання негативних наслідків останнього на розвиток мистецтва.

Аналіз досліджень. Різні науковці досліджували фестивалі естрадної пісні, серед них слід виділити: Бережник С. І., Бермес І., Бондаренко О., Кучина Н. І., Овсяннікова Н. Ю. тощо.

Проте дослідження розвитку музичних фестивалів естрадної пісні в умовах військового стану практично відсутні, що свідчить про високу актуальність дослідження.

Мета статті: дослідити історію та сучасний стан фестивалів естрадної пісні в Україні, щоб визначити можливі перешкоди для його розвитку в умовах військового стану в країні.

Виклад основного матеріалу. Фестиваль – це масовий захід, який має певне спрямування на один із видів мистецтва. Фестивалі естрадної пісні дозволяють формувати та розвивати культуру країни за різними напрямками, формуючи ідентичність країни, збагачуючи її мистецькі здобутки.

Фестиваль в перекладі з французького слова festival та латинського festivus означає святковий, веселий, адже це популярне масове театралізоване дійство, яке включає огляд або демонстрацію досягнень у певних видах мистецтва.

Фестивалі ще з давніх давен займали важливе місце в суспільному та культурному житті кожного народу, адже фестивалі мають глибоке коріння, історія яких налічує століття.

Фестивалі проводились за різними напрямками мистецтва, так історія музичних фестивалів почалася з Піфійських ігор в Дельфах, адже вони передбачали виступи відомих музикантів.

Розглядаючи історію розвитку фестивалів необхідно розглянути діяльність Ріхарда Вагнера, який у день свого 59-річчя, а саме 22 травня 1872 року заклав перший камінець у фундамент майбутнього фестивального театру, а саме Будинки урочистих вистав Festspielhaus у м. Байройт. Перший вагнерівський фестиваль відкрився «Золотом Рейну» 13 серпня 1876 року о п'ятій годині вечора. Еліта нової німецької імперії утворювала більшість відвідувачів – з імператором Вільгельмом I на чолі (Черкашина-Губаренко М., 3: 227). Оновлення музичного фестивального руху в Україні

Зазначене підтверджує, що історія існування фестивалів налічує століття, а також має особливості і на теренах України.

Згідно з темою дослідження суттєвою подією став перший музичний фестиваль естрадної пісні «Червона Рута», який відбувся в м. Чернівці 17–24 вересня 1989 року. Він продемонстрував суттєве оновлення концепції та мистецьку відкритість до показу плідних напрямів сучасного українського музичного мистецтва. Адже всі попередні музичні фестивалі естрадної пісні, які проводились на території України, організовувалися в рамках ідеологічних вимог радянської культури щодо репертуару і складу учасників.

Отже, формування такого суспільно-мистецького явища, як фестивальний рух, в Україні почалось ще до проголошення її незалежності у

1991 році. Фестиваль «Червона рута» мав великий суспільний резонанс, відгуки в пресі, це розважальне явище сподобалось слухачам, адже воно мало спрямованість на розвиток плідних для української культури тематичних і жанрово-стильових проявів. Фестиваль довів актуальність форм музичного мистецтва естрадної пісні для процесів самоідентифікації верств українського суспільства, виявив, що тематика і образний світ естрадної пісні здатні впливати, відображення в українському вокальному мистецтві актуальних рис духовного світу особистості, зокрема через звернення до архетипових образів національної традиційної культури.

Лише у 1991 році після здобуття Україною незалежності, в країні ствердився і набув поширення новий формат (масово почалися проводитися) фестивалів естрадної музики, які щороку набували більшої популярності в країні й за її межами. Зокрема відбулися:

- в 1993 році в Луцьку всеукраїнський фестиваль авторської української пісні «Оберіг» (організатори В. Ворон, О. Левченко);

- щорічний міжнародний джазовий фестиваль «Leopolis Jazz Fest» у Львові, який започаткували в 2011 році (організатор Михайло Фрідман);

- найстарший щорічний всеукраїнський рок-фестиваль «Тарас Бульба», який був започаткований у 1991 році і проводиться в м. Дубно (організатор Микола Арсенюк);

- щорічний всеукраїнський фестиваль поп-музики «Таврійські ігри», який був започаткований у 1992 році і проводився до 2008 року в м. Каховка (організатор та засновник Микола Баграєв);

- міжнародний музичний фестиваль «Євробачення» проводився в Україні в 2005 та 2017 році та інші.

Як бачимо, фестивальний рух в незалежній Україні формувався та розвивався не лише в столиці, адже навіть невеликі міста підтримували ідею проведення фестивалів. Слід зауважити, що регіональні ініціативи щодо проведення фестивалів мали прогресивне значення у розвитку фестивального руху країни. Більшість організаторів регіональних фестивалів були відомими бізнесменами, музикантами, громадськими діячами, які були ідейно налаштовані на розвиток України, ідентифікацію нації, підвищення самосвідомості суспільства, тому за власні кошти організовували міжнародні і всеукраїнські фестивалі, запрошуючи на них відомих зірок.

Відповідно до розвитку музично-концертного життя України, фестивальний рух виконував різні

функції. Проте в умовах постійного тиску та впливу імперської за характером культурної політики росії на формування даних заходів, а також проросійських чиновників при владі, фестивальний рух не міг виконувати свої функції на повну силу.

З початком повномасштабного вторгнення, пересічні громадяни України стали більш свідомими, (відродження)суспільна згуртованість нації прискорила свої темпи. Втім патріотичний дух та дух боротьби з ворогом потребує постійної підтримки, що може реалізувати фестиваль естрадної пісні, об'єднавши українське суспільство навкруги себе.

За час війни в Україні проводилось небагато музичних фестивалів естрадної пісні, втім особливо слід виділити щорічний фестиваль «Червона Рута», який як у 1989 році продемонстрував дух незламності українців, їх бажання до незалежності, відродження нації, формування ідентичності, так і під час війни гасла залишаються незмінними. Зазначений музичний фестиваль продовжує проводитися під час війни в м. Львові, наразі вже оголошений анонс на проведення фестивалю у 2025 році.

Також серед музичних фестивалів естрадної пісні слід виділити наступні, які також було проведено під час військового стану:

- всеукраїнський фестиваль Faine Misto, який проводився щорічно з 2013 року у м. Львів та вже наявний анонс на 2025 рік (організатори та засновники Ростислав Плахтінський, Володимир Пасяка, Рустам Ергешов, Максим Черкашин);

- всеукраїнський фестиваль Brave! Factory, який щорічно з 2014 року проводився в м. Київ, також заплановано проведення фестивалю у 2025 році (організатори Арт-центр Closer під керівництвом Тимура Баши).

Особливо слід відзначити наявність анонсів на 2025 рік, що свідчить про те, що музичні фестивалі продовжують свою діяльність, розвиваються та роблять значний внесок у культурний розвиток суспільства. Окрім того, фестиваль Faine Misto, наприклад, спеціалізується на підтримці НГУ Азов, так у 2024 році було зібрано приблизно 8 мільйонів на підтримку бригади Азову.

Складні часи існування фестивального руху естрадної пісні в Україні породжують дебати щодо вектору розвитку даного виду масових заходів.

Так Овсяннікова Н.Ю. зазначає, що фестивальний рух є засобом комунікації творчих людей, які за рахунок своєї музичної діяльності намагаються донести до слухачів певну інформацію через звукообразну символіку. Вчена вважає, що фестивальноконкурсна діяльність в Україні відносно молода галузь, яка потребує перейняття європейського

досвіду проведення та ідентифікації власної фестивальної культури (Овсяннікова Н. Ю., 2: 436).

Втім, на нашу думку, музичний фестивальний рух естрадної пісні в країні, не дивлячись на те, що дістав розвитку умовно нещодавно, перебоюючи негативний геополітичний та культурний вплив росії на Україну, може характеризуватися значними надбаннями. Завдяки швидким темпам, якими розвивався фестивальний рух естрадної пісні до повномасштабного вторгнення, значним особливостям та відмінностям, геніальним рішенням, наявності фахівців високого рівня у сфері розвитку музичного мистецтва можна стверджувати, що Україна здатна обрати власний шлях та напрям розвитку фестивального руху. Адже країни Європи та Україна значно відрізняються в своєму розвитку і потребують визначення відмінного творчого спрямування фестивалів.

Україна знаходячись в складному положенні та враховуючи постійну боротьбу за свою націю, за цілісність територій та держави загалом, вимагає авторського, унікального, відмінного від європейського досвіду, шляху розвитку фестивального руху. Крім того, військовий стан потребує розробки, впровадження та реалізації нових форм проведення музичних фестивалів естрадної пісні, вжиття ряду практичних заходів, серед яких слід виділити:

– підбір актуальних тем музичних фестивалів, які б залучали велику кількість слухачів;

– надання умов для участі в фестивалі молодих талантів, зокрема шляхом проведення народного голосування щодо учасників фестивалю;

– запрошення відомих співаків естрадної пісні, які б змогли зробити анонс даної події і збільшити кількість зацікавлених;

– необхідність розробки безпечних форм проведення фестивалів (онлайн, велике укриття тощо);

– розробка ефективної маркетингової програми просування музичних фестивалів естрадної пісні.

Висновки. Таким чином, історія та сучасний стан розвитку фестивального руху естрадної пісні в умовах військового стану свідчать, що Україна здатна обрати власний шлях та напрям розвитку музичних фестивалів естрадної пісні. Постійні ракетні обстріли негативно впливають на можливість організації та просування фестивалів, відповідно темпи розвитку даних заходів значно уповільнились. Однак не дивлячись на значні перешкоди, музичні фестивалі все одно проводяться і розвиваються. Задля розвитку фестивального руху в країні необхідно вжити ряд заходів, які б дозволили забезпечити безпеку всіх учасників. Характерні для України обрані напрямки і жанрова спрямованість заходів обумовлюють високий рівень зацікавленості у фестивалі, сприяють актуалізації його як його просвітницької місії, так і розважального контексту, піднесення духу патріотизму тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М. П., Грицишин А. Т., Білоус С. В., Топорницька М. Я. Фестивальний туризм: теорія та практика. Київ : Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 232 с.
2. Овсяннікова Н. Ю. Основні тенденції розвитку вокальних фестивалів-конкурсів у сучасній Україні. Мистецтвознавчі записки. 2018. №33. С. 435-441.
3. Черкашина-Губаренко М. Вагнерівський фестиваль у Байройті: сторінки історії. Київське мистецтвознавство. Аспекти історичного музикознавства. 2013. №6. С. 226-244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/asismy_2013_6_17.

REFERENCES

1. Malska M. P., Hrytsyshyn A. T., Bilous S. V., Topornytska M. Ya. (2022) Festyvalnyi turizm: teoriia ta praktyka. [Festival tourism: theory and practice] Kyiv : Vydavets FOP Picha Yu. V. 232. [in Ukrainian]
2. Ovsyannikova N.Iu. (2018) Osnovni tendentsii rozvytku vokalnykh festyvaliv-konkursiv u suchasni Ukraini. [The main trends in the development of vocal festivals-competitions in modern Ukraine]. – Mystetstvoznachchi zapysy. 33. 435-441. [in Ukrainian]
3. Cherkashyna-Hubarenko M. (2013) Vahnerovskyi festyval u Bairoiti: storinky istorii [Wagner Festival in Bayreuth: pages of history]. – Kyivske mystetstvoznachstvo. Aspekty istorichnoho muzykoznavstva. 6. 226-244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/asismy_2013_6_17.